

نقش آفرینی در عصر کرونا

← مقدمه

همه‌ساله به‌طور معمول در بسیاری از شهرها با تعطیلات غیرتقویمی مدرسه‌ها که غالباً ناشی از آلودگی هوا یا بارش برف است مواجه بوده‌ایم. از آن‌رو که تعطیلات مزبور خیلی طولانی نبودند، معلمان با فشرده کردن کلاس‌های درس خود یا با برگزاری چند کلاس جبرانی، مانع از عقب‌ماندگی دانش‌آموزان می‌شدند. لیکن ورود ویروس کرونا به کشور ما و تعطیلی طولانی‌مدت مدرسه‌ها در پی آن، شرایط خاصی را رقم زد که متفاوت از تعطیلی یکی دو هفته‌ی سال‌های قبل بود.

در این ایام، دغدغه‌های آموزشی معلمان و مدیران شکلی دیگر به خود گرفت که شیوه‌های جبرانی گذشته را بر نمی‌تابید. صداوسیما، همچون دوران دفاع مقدس، طریق تدریس از رسانه ملی را پیش گرفت که به دلایل گوناگون، چندان اثربخش نبود. نابسامانی، سرگردانی و نگرانی سلامتی و آموزشی، و همچنین آفت بی‌کاری دانش‌آموزان در منزل، نمودار بود.

در این برهه، توانمندسازی معلمان برای تولید محتوای آموزشی و برگزاری کلاس‌های مجازی ضرورت یافت. در این راستا، عده‌ای از جمله نگارنده، در راستای ایفای مسئولیت اجتماعی خود، به یاری معلمان شتافتند. بسیاری از مدرسه‌ها به شیوه‌های مختلف و خلاقانه به دنبال جبران عقب‌ماندگی درسی بچه‌ها با آموزش‌های غیرحضور و ارائه محتوا در فضای مجازی بودند.

بنابراین، تهدید کرونا و تعطیلی مدرسه‌ها فرصتی پدیدار ساخت تا معلمان در غیاب دانش‌آموزان در مدرسه، از طریق فیلم‌های آموزشی، در منزل دانش‌آموزان حضور یابند! بدین ترتیب، بستری ناخواسته فراهم شد تا گام نخست برگزاری کلاس معکوس که تهیه محتوا و ترجیحاً فیلم آموزشی معلم‌ساخته و استفاده دانش‌آموز از آن در منزل است، برداشته شود.

بر این اساس، امید می‌رود شرایط ایجادشده، نهضت یادگیری معکوس را در کشور تسریع بخشد؛ شیوه‌ای که می‌تواند بسیاری از مسائل کلاس‌های درس را رفع کند و لذت یادگیری را همراه با تسهیل و تعمیق آن به ارمغان آورد.

در آخرین شماره از دوره اخیر قصد داشتم به ملاحظات و پیامدهای یادگیری معکوس که غالباً به طراحی آموزشی در کلاس درس مربوط است، بپردازم. لیکن با جنبش و نیاز فوری ساخت محتوای آموزشی در پی تعطیلی مدرسه‌ها، ترجیح دادم نکاتی تکمیلی را در ساخت فیلم آموزشی ارائه کنم و دیگر موارد را به فرصت و یادداشتی دیگر واسپارم.

۱۰ نکته برای تدریس بهتر در مقابل دوربین

تصور اینکه قرار است کسانی تدریس ما را نگاه کنند، ممکن است قدری استرس در ما ایجاد کند. بنابراین، تدریس ما را در مقابل دوربین تحت تأثیر قرار دهد. در این بخش ۱۰ نکته ارائه می‌شود که به شما معلم گرامی برای تدریس بهتر در این شرایط کمک خواهد کرد.

۱ در ابتدای کار از صدا و تصویر خود ناخشنود نشوید. ما معمولاً تصویر خود را در آینه‌ای می‌بینیم که برخلاف آنچه در فیلم خود مشاهده می‌کنیم، هم بسیار شفاف است و هم حرکاتی که در آنجا از ما سر می‌زند قرینه حالت واقعی است. از این‌رو، ابتدا ممکن است با دیدن تصویر خود در فیلم، حس آشنایی و رضایتمندی در ما شکل نگیرد. از سوی دیگر، هنگامی که صحبت می‌کنیم، لرزش تارهای صوتی با عبور هوای گذرا از نای، ایجاد صدا می‌کند. در این حال، گوش ما بیشتر صدا را با ارتعاش این تارها از درون بدنمان دریافت می‌کند که به‌طور طبیعی برای ما احساس طنین و دلنشینی خاصی دارد. لیکن افراد دیگر صدای ما را با واسطه هوا و از طریق امواج صوتی خارج شده از دهانمان می‌شنوند که به‌طور طبیعی نازک‌تر و ضعیف‌تر خواهد بود. چنین تفاوتی را ما با مشاهده فیلم خود تجربه می‌کنیم و ممکن است در ابتدا احساس خوبی پیدا نکنیم. در هر دو حالت، این حس به مرور زایل و این امر طبیعی قلمداد می‌شود. پس نسبت به تصویر خود حساسیت خاصی نداشته باشید و صدای خود را بدون تغییر در زیر و بمی و صرفاً با حجمی بالاتر، در مقابل دوربین به کار گیرید.

۲ اشتباه‌ها را اصلاح کنید. ممکن است در هنگام فیلم‌برداری از تدریس خود، دچار اشتباه لپی یا حتی علمی شوید. دقت در این موضوع تأکید می‌شود، زیرا در فضای مجازی شاهد بوده‌ایم که برخی، چنین مواردی را برجسته و حتی به شکل دابسمش نشر می‌دهند! البته معلم می‌تواند به محض توجه و آگاهی، با خنده از آن رد شود و یا اصلاح شده آن را (که توصیه بر این است) تکرار کند. در انتخاب دوم، بهتر است حالت خود را بر هم نزنند و بعد از قدری سکوت،

مطلب را تکرار کند و در تدوین فیلم، آن قسمت را حذف کند. در هر حال خوب است که آرام و شمرده صحبت کنید تا کمتر دچار اشتباه شوید.

۳ اعتماد به نفس داشته باشید. به این منظور لازم است به محتوا مسلط باشید. همچنین، تصور کنید برای محبوب‌ترین دانش‌آموزان کلاستان تدریس می‌کنید. حتی احساس کنید قرار است با این کار، به ایشان هدیه بدهید. در این حال، کمی بلندتر سخن گفتن، قیافه افراد با اعتماد به نفس را گرفتن و القای «من می‌توانم» نیز مؤثر است. با وجود این، در ابتدا منتظر انتقاد، قضاوت و تمسخر احتمالی باشید، به خود هراس راه ندهید و آن را فرصت تقویت خود بدانید. گفتنی است که اغلب معلمان شرایطی مشابه دارند!

۴ کامل‌گرا نباشید. کسانی که به دنبال انجام کار بی‌نقص هستند، معمولاً با دچار شدن به وسواس، هم رنج زیادی می‌برند و هم حاصل کارشان یا به تأخیر می‌افتد یا به سرانجام نمی‌رسد. برای اصلاح این وضعیت، توصیه می‌شود در آغاز، تدریس خود را مانند یک کلاس حضوری، بدون قطع کردن فیلم، انجام چنانچه اشکالاتی جزئی در فیلم مشاهده کردید، با صرف نظر از تغییر آن، در فیلم‌های بعدی اشکال را اصلاح کنید. با این حال، واقع‌گرا باشید. ما معلم هستیم و احتمالاً دنبال کنندگان پرشماری نداریم. با این محتوا می‌خواهیم به دانش‌آموزان آموزش بدهیم، نه اینکه فیلم هالیوودی بسازیم!

۵ سناریو را به مثابه طرح درس بدانید. سناریوی فیلم آموزشی به مثابه طرح درس است. این هنر معلم است که اجزای فیلم همچون اطلاعات، مثال‌ها، تحقیقات، داستان، پرسش، کار عملی، شوخی و غیره را به شایستگی در جای خودش به کار برد تا آن را برای دانش‌آموز لذت‌بخش و اثربخش کند. خوب است در ابتدای فیلم محتوای آموزشی خود را دسته‌بندی کنید تا دانش‌آموز در هر مرحله از فیلم بداند در کدام قسمت قرار دارد. گفتنی است زمان فیلم آموزشی، به دلیل نبود عوامل حاشیه‌ای معمول در کلاس، به نصف

تا ثلث زمان تدریس حضوری کاهش می‌یابد.

۶ به بچه‌ها بگویید فیلم آموزش مجازی سرگرمی نیست. دانش‌آموزان باید روش نگاه کردن فیلم آموزشی معلم را یاد بگیرند. آن‌ها باید بدانند که این فیلم با فیلم‌های مرسوم که در تلویزیون نگاه می‌کنند فرق دارد. باید شکلیا باشند و در پی جذابیت ویژه یا سرگرمی خاصی نباشند! بلکه لازم است وسایل مورد نیاز همچون قلم، دفتر یا کتاب را همراه داشته باشند و به شکل متمرکز و فعال از آن بهره‌مند شوند. البته ممکن است معلمان هنرمندی وجود داشته باشند که بتوانند با روش سرگرم‌آموزی تدریس کنند. نگارنده در فیلم‌های خود، گاه کلیپ‌های مرتبط و کوتاه جذاب یا خنده‌دار نیز اضافه می‌کند تا به‌عنوان زنگ تفریح، بر رغبت و همراهی مخاطب بیفزاید.

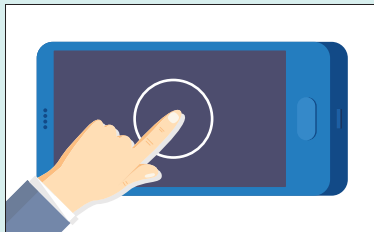
۷ هنر بیان داشته باشید. توجه به این چند نکته در مقابل دوربین بسیار مفید است. انرژی شما در ارائه، با وجود نبود مخاطب حاضر، نباید پایین باشد یا به مرور پایین بیاید. صدای خود را بالا و پایین ببرید و احساسات خود را در کلامتان بروز دهید. مخاطب را درگیر کنید و با مکثی کوتاه یا توقف فیلم از او فعالیتی را بخواهید. بی‌تکلف و صمیمی سخن بگویید و گاه از خاطره یا شوخی، همچون کلاس درس، استفاده کنید.

۸ پوشش خود را متناسب با کلاس رعایت کنید. پوشش شما می‌تواند رسمی یا غیررسمی باشد. این موضوع به مخاطب، محتوا، جایگاه، خلاقیت و شخصیت شما بستگی دارد. البته کسی از پوشش رسمی زیان نکرده است. توصیه می‌شود با همان پوششی که سر کلاس برای دانش‌آموزان خود تدریس می‌کنید در مقابل دوربین ظاهر شوید. طبیعی است که معلمان محترم خانم، ملاحظات انتشار احتمالی فیلم را نیز خواهند کرد.

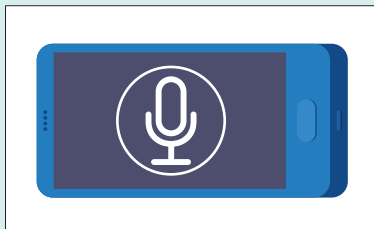
۹ تمرین و تحلیل کنید و الهام بگیرید. برای معلمی که تدریس در مقابل دوربین را تجربه نکرده، بسیار مهم است که

نوشته‌هایی نمایش داده شوند. در این حالت بهتر است شما در یک‌سوم سمت راست یا یک‌سوم سمت چپ تصویر قرار بگیرید. همچنین، حتماً سوژه در مقابل نور و دوربین پشت به نور باشد.

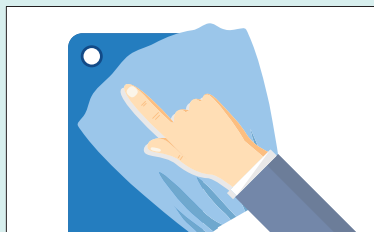

● نرم‌افزارهای فیلم‌برداری گوشی قابلیت فوکوس خودکار دارند. به این معنا که با تغییر موقعیت سوژه، فوکوس تغییر می‌کند. این قابلیت همیشه خوب نیست و گاه مشکل‌ساز می‌شود! مثلاً وقتی دستتان حرکت می‌کند، دوربین می‌خواهد فوکوس مجدد انجام دهد و این باعث می‌شود لحظه‌ای تصویر شما از حالت وضوح خارج شود. لذا توصیه می‌شود در نرم‌افزارهای گوشی، چند لحظه انگشتان را در دایره‌ای سفیدرنگ که وسط صفحه است، نگه دارید تا تنظیم روی سوژه قفل شود. در این حال، اگر از نرم‌افزار ضبط فیلم خود گوشی راضی نیستید، توصیه می‌کنم از اپلیکیشن «Filmic Pro» استفاده کنید.

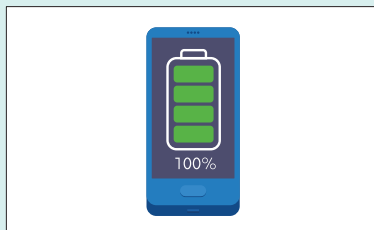

● بهتر است برای ضبط صدا از یک میکروفون بیرونی، از جمله هدفون گوشی، استفاده کنید تا کیفیت صدا بهتر شود. ■

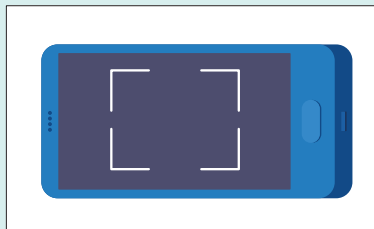
ویدیو ۹*۱۶ است. وقتی دوربین را به‌صورت افقی قرار می‌دهید، لنز دوربین در سمت چپ شما واقع شود تا تصویر وارونه ضبط نشود. تنها در موارد خاص، مانند ضبط ویدئو برای IGTV اینستاگرام، به ناچار باید دوربین را در حالت عمودی قرار دهید.

● قبل از ضبط فیلم، لنز دوربین را تمیز کنید. لنز دوربین در تماس با دست موجب تاری تصویر یا خطا در فوکوس می‌شود.

● میزان شارژ باتری و حافظه گوشی را قبل از ضبط کنترل کنید و گوشی را در حالت پرواز یا بی‌صدا قرار دهید.

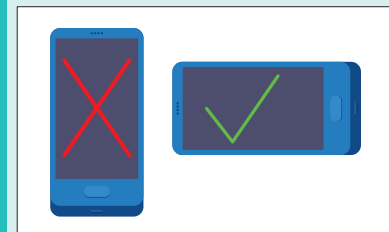
● ترجیحاً در زمان فیلم‌برداری، سوژه در وسط کادر باشد، مگر زمانی که قرار است با روش‌های حذف پرده سبز، تصویرها یا

فیلم برخی از معلمانی را که به زعم‌وی ارائه‌ای شایسته داشته‌اند، با دقت نگاه کند. سپس با الهام از ایشان، سناریویی برای تدریس خود در مقابل دوربین تنظیم و ارائه کند. بالاخره در بازبینی و تحلیل آن، یا با بهره‌گیری از نظر دیگران، نقاط قوت و ضعف خود را بشناسد و با دقت و ممارست، سبک خود را برگزیند.

۱۰ ● در فیلم‌برداری با تلفن همراه چند نکته را در نظر بگیرید. امروزه بسیاری از گوشی‌های همراه قابلیت بالایی در فیلم‌برداری دارند. از این‌رو می‌توانید از دوربین گوشی، با رعایت نکات زیر، به جای دوربین فیلم‌برداری استفاده کنید:

● از بالاترین کیفیت ضبط و بدون زوم استفاده کنید. وقتی تصویر را زوم می‌کنید، پیکسل‌های مربوطه بزرگ می‌شوند و افت کیفیت زیادی را شاهد خواهید بود.

● دوربین را به‌صورت افقی در دست بگیرید یا روی سه‌پایه قرار دهید، زیرا در غیر این صورت در دو طرف ویدیو حاشیه‌ای سیاه ایجاد می‌شود. ابعاد استاندارد برای ضبط